

**Međunarodni pakt
o građanskim i političkim
pravima**

Distr.: Opća

13. novembar 2012. godine

Original: Engleski

Komitet za ljudska prava

Zaključne napomene o Drugom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, koje je usvojio Komitet na svojoj 106. sjednici (od 15. oktobra - 2. novembra 2012. godine)

1. Komitet je Drugi periodični izvještaj koji je podnijela Bosna i Hercegovina (CCPR/C/BIH./2) razmatrao na svojoj 2934. i 2935. sjednici (CCPR/C/SR.2934 i CCPR/C/SR.2935), koje su se održale 22. i 23. oktobra 2012. godine. Na 2945. sjednici (CCPR/C/SR.2945), održanoj 31. oktobra 2012. godine, Komitet je usvojio sljedeće Zaključne napomene.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja podnošenje Drugog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine i informacije koje su predstavljene u njemu. Komitet izražava zahvalnost za priliku koja mu je data za obnavljanje konstruktivnog dijaloga sa delegacijom Države članice na visokom nivou o mjerama koje je Država članica tokom izvještajnog perioda preduzela kako bi implementirala odredbe Pakta. Komitet je Državi članici zahvalan na pisanim odgovorima na listu pitanja (CCPR/BIH/Q/2/Add.1) koje je delegacija dopunila usmenim odgovorima.

B. Pozitivni aspekti

3. Komitet pozdravlja sljedeće zakonske i druge mjere koje je preduzela Država članica:

(a) donošenje Zakona o zabrani diskriminacije 2009. godine;

(b) usvajanje u Parlamentarnoj skupštini Rezolucije o borbi protiv nasilja u porodici ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 15/08) 2008. godine;

(c) usvajanje Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina 2008. godine;

(d) usvajanje Revidirane strategije za implementaciju Aneksa 7. (Okvirni program za povratak izbjeglica i interno raseljenih osoba) 2010. godine.

4. Komitet pozdravlja ratifikaciju sljedećih međunarodnih instrumenata koju je izvršila Država članica:

(a) Konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka 30. marta 2012. godine;

(b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Fakultativnog protokola 12. marta 2010. godine;

(c) Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima 18. januara 2012. godine, i

(d) Fakultativnog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja 24. oktobra 2008. godine.

C. Glavni razlozi za zabrinutost i preporuke

5. Napominjući da je Ured ombudsmena akreditovalo Međunarodno koordinaciono vijeće državnih institucija za ljudska prava i dalo joj status "A", te da je Država članica namjerava imenovati državnim mehanizmom za prevenciju mučenja u skladu sa Fakultativnim protokolom uz Konvenciju protiv mučenja, Komitet je zabrinut zbog nedostatka finansijske samostalnosti Ureda ombudsmena i nedavnim smanjenjem budžeta koji dovodi u pitanje potpuno provođenje mandata koji se odnosi na promovisanje i zaštitu ljudskih prava u Državi članici (član 2.).

Država članica treba pojačati svoje napore kako bi se osiguralo da Ured ombudsmena uživa finansijsku samostalnost i da joj budu osigurani odgovarajući finansijski i ljudski resursi proporcionalno dodatnim aktivnostima koje joj se dodijele.

6. Komitet podsjeća na svoju prethodnu preporuku (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 8.) i izražava žaljenje što Ustav i Izborni zakon Države članice i dalje ne uključuju mogućnost da osobe koje ne pripadaju ni jednom od konstitutivnih naroda Države članice, odnosno Bošnjacima, Hrvatima i Srbima, budu izabrane u Dom naroda i tročlano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Komitet posebno žali što su, uprkos njegovim prethodnim preporukama i presudi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Dervo Sejdić i Jakob Finci* broj 27996/06, koja je donesena 22. decembra 2009. godine, napori da se izmijeni Ustav u zastoju tako da zakon i dalje isključuje građane iz određenih grupa iz ravnopravnog učešća, kao što se desilo i na izborima koji su održani u oktobru 2010. godine (članovi 2., 25. i 26.).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 8.) da treba usvojiti izborni sistem kojim se garantuje jednako uživanje prava svih građana, prema članu 25. Pakta, bez obzira na nacionalnu pripadnost. U tom smislu, Komitet preporučuje da bi Država članica pod hitno trebala promijeniti Ustav i Izborni zakon i

ukloniti odredbe koje diskriminišu građane pojedinih nacionalnosti pri učešću na izborima.

7. Dok cijeni napore za rješavanje predmeta ratnih zločina, kao što je implementacija Državne strategije za rješavanje predmeta ratnih zločina, Komitet ostaje zabrinut zbog sporog procesuiranja predmeta posebno onih koji se odnose na seksualno nasilje, kao i nedostatka podrške žrtvama takvih krivičnih djela. Komitet je također zabrinut zbog nedostatka napora da entiteti usklade sudsku praksu o ratnim zločinima i što entitetski sudovi koriste stari KZ bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), koji, između ostalog, ne definiše zločine protiv čovječnosti, zapovjednu odgovornost, seksualno ropstvo i prisilnu trudnoću. Komitet je zabrinut da bi to moglo uticati na dosljednost u izricanju kazni u entitetima (članovi 2. i 14.).

Država članica treba ubrzati procesuiranje predmeta ratnih zločina. Država članica bi trebala nastaviti pružati adekvatnu psihološku podršku žrtvama seksualnog nasilja, posebno tokom suđenja. Nadalje, Država članica bi trebala osigurati da pravosuđe u svim entitetima uloži velike napore koji su usmjereni na usklađivanje sudske prakse o ratnim zločinima, te da optužbe za ratne zločine ne budu podignute na osnovu starog Krivičnog zakona bivše SFRJ koji ne prepoznaje određena djela kao zločin protiv čovječnosti.

8. Komitet je zabrinut što još nije usvojena Strategija o tranzicijskoj pravdi koja ima za cilj osigurati pristup pravdi i reparacije svim civilnim žrtvama rata, uključujući one koji su preživjele seksualno nasilje. Komitet je također zabrinut što još nije usvojen nacrt Zakona o pravima žrtava torture i civilnih žrtava rata koji ima za cilj osigurati da sve civilne žrtve rata u Državi članici imaju jednak pristup socijalnim davanjima. Komitet nadalje podsjeća na svoju prethodnu preporuku (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 15.) i ostaje zabrinut što su invalidnine koje primaju civilne žrtve rata znatno niže od onih koje su date borcima u entitetima i kantonima (članovi 2., 7. i 26.).

Država članica treba preduzeti konkretne mjere kako bi se osiguralo da preživjele žrtve seksualnog nasilja i mučenja imaju pristup pravdi i reparaciji. Nadalje, Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 15.) i poziva Državu članicu da uskladi invalidnine u entitetima i kantonima tako da se invalidnine koje primaju civilne žrtve prilagode kako bi se osiguralo da su u skladu sa invalidninama koje dobijaju borci.

9. Komitet podsjeća na prethodne preporuke (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 14.) i žali zbog sporog napretka koji je postignut u pronalaženju osoba koje su nestale za vrijeme oružanog sukoba između 1992. i 1995. godine. Komitet je također zabrinut zbog smanjenja budžeta Instituta za nestale osobe (INO) što negativno utiče na provođenje njegovog mandata (članovi 2, 6 i 7).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 14.) i preporučuje da Država članica treba ubrzati istragu svih neriješenih slučajeva nestalih osoba. Nadalje, Država članica treba preduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da se Institut za nestale osobe adekvatno finansira, te da bude u mogućnosti da u potpunosti provodi svoj mandat sa ciljem završetka rješavanja slučajeva nestalih osoba,

što je prije moguće. Država članica treba nastaviti pružati adekvatnu psihološku podršku porodicama nestalih osoba tokom obavljanja ekshumacija.

10. Komitet podsjeća na prethodne preporuke (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 11.) i žali što, uprkos uvođenju kvota u Izborni zakon čime se zahtijeva da političke stranke kandiduju najmanje 30 posto žena kandidata i poticajima parlamentarnog finansiranja političkih partija sa velikom zastupljenošću žena u Parlamentarnoj skupštini, žene i dalje ostaju nedovoljno zastupljene u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim nivoima vlasti (članovi 2., 3. i 26.).

Komiteta ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 11) da Država članica treba da ojača svoje napore za povećanje učešća žena u javnom sektoru kroz odgovarajuće privremene posebne mjere kako bi se implementirale odredbe Pakta.

11. Ističući napore Države članice na rekonstrukciji i adaptaciji mjesta gdje se drže osobe lišene slobode u cilju poboljšanja uslova, Komitet je zabrinut što prenatrpanost u pritvorskim jedinicama i zatvorima i dalje predstavlja problem u Državi članici. Komitet je također zabrinut zbog izvještaja o slučajevima nasilja među zatvorenicima u zatvorima (članovi 6. i 10.).

Država članica treba preduzeti hitne mjere za rješavanje prenatrpanosti u pritvorskim jedinicama i zatvorima i povećati pristup alternativnim oblicima kazne, kao što su elektronski nadzori, uslovno puštanje na slobodu i društveno koristan rad. Država članica treba preduzeti konkretne mjere kako bi se spriječilo nasilje među zatvorenicima. U tom smislu, Država članica treba nastaviti osiguravati da se svi slučajevi nasilja među zatvorenicima, posebno oni koji imaju smrtan ishod, temeljito istraže i da počinioci budu procesuirani i kažnjeni sa odgovarajućim sankcijama.

12. Komitet je zabrinut što član 21. Zakona o pravima demobiliziranih boraca i članova njihovih porodica, koji se primjenjuje u Federaciji Bosne i Hercegovine, propisuje da, da bi članovi porodice nestale osobe dobili ili zadržali penziju, moraju započeti postupak proglašenja nestale osobe umrlom u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovoga zakona. Nadalje, Komitet je zabrinut što u Republici Srpskoj, općinski sudovi zahtijevaju da članovi porodice donose dokaze u vidu smrtnovnice koja potvrđuje da je član njihove porodice žrtva prisilnog nestanka kada ocjenjuju zahtjev za invalidninu na osnovu člana 25. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata i člana 190. Zakona o upravnom postupku. Komitet je zabrinut što ova praksa pokreće niz pitanja iz članova 2., 6. i 7. Pakta jer se za nestale osobe i one podvrgnute prisilnom nestanku pretpostavlja da su mrtvi od trenutka kada su učinjeni naponi da se pronađu (članovi 2., 6. i 7.).

Država članica treba ukinuti obavezu da pravo na odštetu zavisi od spremnosti porodice da nestalog člana proglasi mrtvim. Država članica treba osigurati da bilo koja vrsta odštete ili drugi oblik zadovoljštine adekvatno odražavaju težinu povrede i pretrpljene štete.

13. Iako uzima u obzir nastojanja Države članice da svjedocima ratnih zločina pruži zaštitu, kao što je osnivanje Jedinice za zaštitu svjedoka optužbe pri Tužilaštvu, Komitet je zabrinut zbog

učestalih nedostataka u implementaciji programa podrške svjedocima u entitetima gdje su ustupljeni predmeti ratnih zločina, kao što je nedostatak adekvatne psihološke podrške, i što su svjedoci u situaciji da se suočavaju sa optuženim osobama unutar i izvan suda. Komitet je zabrinut što bi to moglo uticati na spremnost svjedoka da svjedoče na suđenju (članovi 6. i 14.).

Država članica treba preduzeti konkretne mjere kako bi se povećala učinkovitost programa zaštite svjedoka i kako bi osigurala potpunu zaštitu svjedoka. Država članica treba osigurati da svjedoci nastave dobijati adekvatnu psihološku podršku u entitetima, gdje su ustupljeni predmeti ratnih zločina. Država članica dodatno treba osigurati da vlasti u potpunosti istraže slučajeve gdje postoje sumnje o zastrašivanju svjedoka i okončati klimu straha koja guši napore za procesuiranje ratnih zločina na entitetskom nivou u Državi članici.

14. Dok cijeni napore koje Država članica preduzima za zaštitu prava osoba da ne budu predmet prisilnog vraćanja u za nju opasnu zemlju, Komitet je zabrinut da su osobe koje podliježu udaljenju iz zemlje na osnovu nacionalne sigurnosti podvrgnute pritvoru na neodređeno vrijeme, koje se zasniva samo na diskrecionim odlukama sigurnosnih organa Države. Komitet je također zabrinut što žalbe koje tražioci azila podnose sudovima na odluke koje su donijeli organi uprave, ne odlažu izvršenje i na adekvatan način se ne uzimaju u obzir podaci o zemlji porijekla koje su osigurale relevantne međunarodne organizacije i agencije (članovi 7., 9. i 10.).

Država članica treba revidirati zakon koji predviđa pritvor osoba koje su predmet protjerivanja iz Države članice na osnovu nacionalne sigurnosti, kako bi se osiguralo da je zagarantovana potpuna pravna sigurnost i da se takve osobe ne drže u pritvoru neodređeno vrijeme. U tom smislu, Država članica također treba razmotriti uvođenje druge metode nadzora u mjestima gdje se te osobe mogu držati u pritvoru neodređeno vrijeme. Država članica treba osigurati da, u svim slučajevima prisilnog vraćanja u opasnu zemlju, sve žalbe sudovima odlažu izvršenje i da nadležni upravni i pravosudni organi uzimaju u obzir sve relevantne informacije o situaciji u zemlji porijekla.

15. Komitet podsjeća na svoju prethodnu preporuku (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 18.) i ostaje zabrinut što član 132, stav d) Zakona o krivičnom postupku, kojim je propisano da osumnjičeni za krivična djela mogu biti pritvoreni ako je za djela zapriječena kazna zatvora preko deset godina i isključivo na osnovu toga što je sudija utvrdio da razlozi javne sigurnosti ili sigurnost imovine opravdavaju pritvor, i dalje postoji u ovom zakonu (član 9.).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 18.) i preporučuje da Država članica treba razmotriti uklanjanje iz Zakona o krivičnom postupku Države članice loše definisan koncept javne sigurnosti ili sigurnosti imovine kao osnove za određivanje pritvora pojedinaca koji se smatraju prijetnjom javnoj sigurnosti ili sigurnosti imovine.

16. Komitet podsjeća na prethodne preporuke (CCPR/C/BIH/CO/1, stavovi 20. i 21.) i dalje je zabrinut što znatan broj izbjeglica, povratnika i interno raseljenih osoba još uvijek nisu preseljene i dalje borave u kolektivnim centrima (član 12.).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stavovi 20 i 21) i preporučuje da Država članica treba ubrzati napore za preseljenje i povratak izbjeglica, povratnika i raseljenih osoba kako bi se dovršilo ukidanje kolektivnih centara. U tom smislu, Država članica treba nastaviti da preduzima konkretne mjere koje su usmjerene na pružanje adekvatnog alternativnog smještaja za stanovnike kolektivnih centara i na stvaranje potrebnih uslova za održivi povratak i preseljenje.

17. Komitet podsjeća na prethodne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 22.) i sa zabrinutošću primjećuje izazove u upisu novorođene djece i izdavanju rodni listova, posebno za Rome, što utiče na njihov pristup zdravstvenom osiguranju, socijalnom osiguranju, obrazovanju i drugim osnovnim pravima (članovi 16. i 24.).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 22.) i preporučuje da Država članica treba pojačati svoje napore kako bi poboljšala proces upisa novorođene djece i proces izdavanja rodni listova, posebno među Romima, kroz odgovarajuće intervencije poput programa za podizanje svijesti usmjerenih na informisanje o potrebi upisa novorođene djece i izdavanja rodni listova.

18. Komitet izražava žaljenje zbog izvještaja i priznanja Države članice da Regulatorna agencija za komunikacije, koja, između ostalog, ima zadatak da istražuje nepravilno ponašanje u medijima i slučajeve govora mržnje, nije nezavisna, jer je podvrgnuta ekonomskim i političkim pritiscima (član 19.).

Komitet podsjeća na svoj Opći komentar broj 34. Sloboda mišljenja i izražavanja misli i poziva Državu članicu da osigura i u potpunosti ispoštuje nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije. Država članica treba, dakle, odustati od bilo kojih vrsta uticaja na rad Regulatorne agencije kako bi se osiguralo da svoje mandate obavlja bez vanjskih uticaja, bilo od pojedinaca ili organa.

19. Komitet je zabrinut zbog izvještaja o ograničenju slobode izražavanja i okupljanja u gradu Prijedoru, gdje je gradonačelnik 9. maja 2012. godine zabranio javno obilježavanje 20. godišnjice masovnih zločina, a koje su organizovale lokalne nevladine organizacije. Komitet je zabrinut zbog izvještaja da je javno objavljeno da će svako nepoštivanje zabrane i korištenje termina genocida, kada se govori o zločinima u Omarskoj, biti krivično gonjeno (članovi 19. i 21.).

Država članica treba osigurati da ograničenja slobode izražavanja i okupljanja budu u skladu sa strogim zahtjevima članova 19. i 21. Pakta. U tom smislu, Država članica treba provesti istragu o zakonitosti zabrane obavljanja komemoracije u Prijedoru u maju 2012. godine.

20. Iako pozdravlja napore Države članice da djela govora mržnje i počinjenje rasističkih napada, posebno protiv Roma, budu krivično gonjena, Komitet je zabrinut zbog toga što nastavlja dobijati izvještaje o rasističkim napadima. Komitet je također zabrinut zbog nedostatka posebnog zakona koji zabranjuje osnivanje udruženja koja potpiruju mržnju i rasističku propagandu (članovi 2., 19., 20., 22. i 27.).

Država članica treba pojačati svoje napore u borbi protiv govora mržnje i rasističkih napada, posebno protiv Roma, tako što će, između ostalog, pokrenuti kampanje za podizanje svijesti usmjerene na promovisanje poštivanja ljudskih prava i tolerancije različitosti. Država članica bi također trebala pojačati svoje napore kako bi se osiguralo da se navodni počinioci rasističkih napada temeljito istraže i procesuiraju, a ako budu osuđeni, da budu kažnjeni odgovarajućim sankcijama, te da se žrtvama dodijeli adekvatna odšteta. Nadalje, Država članica treba donijeti zakon kojim se zabranjuje formiranje udruženja koja su zasnovana na promociji i širenju, između ostaloga, govora mržnje i rasističke propagande.

21. Komitet podsjeća na prethodne preporuke (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 24.) i ponavlja svoju zabrinutost u vezi de facto diskriminacije Roma. Komitet je posebno zabrinut što su romska djeca i dalje podvrgnuta odvojenom sistemu jednonacionalnih škola, te što im nedostaje mogućnost da se obrazuju na maternjem jeziku. Komitet je također zabrinut zbog slabih pokazatelja u, između ostalog, području pristupa Roma stanovanju, zdravstvu, zapošljavanju i učestvovanju u obavljanju javnih poslova (članovi 26. i 27.).

Komitet ponavlja svoje prethodne Zaključne napomene (CCPR/C/BIH/CO/1, stav 24.) da Država članica treba preduzeti potrebne mjere kako bi Romi ostvarili svoja prava na jezik i obrazovanje, koja su im garantovana na osnovu Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina. Država članica treba pojačati napore kako bi se osiguralo da romska djeca mogu pohađati nastavu na svom maternjem jeziku. Država članica bi također trebala preduzeti konkretne mjere za poboljšanje prava Roma u pogledu pristupa stanovanju, zdravstvenoj zaštiti, zapošljavanju, kao i njihovog učešća u obavljanju javnih poslova.

22. Država članica treba široko promovisati Pakt, kao i dva njegova Fakultativna protokola, tekst Drugog periodičnog izvještaja i pisane odgovore koje je dala kao odgovor na listu pitanja koje je Komitet sastavio, kao i ove Zaključne napomene, kako bi se podigla svijest pravosudnih, zakonodavnih i upravnih vlasti, civilnog društva i nevladinih organizacija koje djeluju u zemlji, kao i šire javnosti. Komitet također predlaže da Izvještaj i Zaključne napomene budu prevedeni na druge službene jezike Države članice. Komitet također traži da se Država članica, prilikom pripreme Trećeg periodičnog izvještaja konsultuje sa organizacijama civilnog društva i nevladinim organizacijama.

23. U skladu sa pravilom 71. stav 5. Poslovnika Komiteta, Država članica u roku od jedne godine treba osigurati relevantne informacije o implementaciji preporuka Komiteta navedenim u stavovima 6., 7. i 12. ovog dokumenta.

24. Komitet traži da Država članica, u svom sljedećem periodičnom izvještaju, koji će podnijeti **31. oktobra 2016. godine**, dostavi konkretne i ažurirane informacije o realizaciji svih preporuka i Pakta u cjelini.